

Keskkonnaministeerium
Narva maantee 7a
Tallinn 15172

Teie 02.11.2021 nr 1-4/21/5393
Meie 16.11.2021 nr 1-4/207

Arvamuse avaldamine keskkonnatasude seaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud hr Tõnis Mölder

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (edaspidi *EPKK*) tänab Keskkonnaministeeriumi kaasamise ja võimaluse eest avaldada arvamust keskkonnatasude seaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kohta.

Eelnõuga on plaanis tõsta jäätmete ladestustasu ning luua uus, plastpakendijäätmete saastetasu. Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepingus aastateks 2021-2023 on kokku lepitud, et tulenevalt koroonaviiruse pandeemiast tekkinud ebakindlusest ja heitlikust olukorrast globaalses majanduses, tagab valitsus stabiilse maksukeskkonna ega vii sisse uusi makse. **Käesolev eelnõu on koalitsioonilepinguga otseses vastuolus, millega Vabariigi Valitsus on võtnud kohustuse tagada maksurahu.**

Lisaks on EPKK hinnangul kahetsusväärne, et eelnõu menetlemisel ei ole arvestatud hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (edaspidi *HÕNTE*) ning kaasamise hea tava. Arvestades eelnõu laiaulatuslikkust ja rakendamisega kaasnevat olulist mõju ei ole huvigruppidele tagasiside esitamiseks antud 10 tööpäeva piisav eelnõu analüüsimiseks ja arvamuse kujundamiseks. Niivõrd lühike ajaline raam ei võimalda läbi viia organisatsiooni liikmete kaasamist ja ühise seisukoha kooskõlastamist. Selline lähenemine ei ole kooskõlas kaasamise hea tavaga, mille kohaselt kestab avalik konsulteerimine neli nädalat ning väga mahuka otsuse eelnõu puhul konsulteerimise kestust pikendatakse.

Järgnevalt on esitatud EPKK esialgne tagasiside eelnõule:

- **Eelnõu kohta ei ole tehtud väljatöötamiskavatust** (edaspidi *VTK*), põhjenduseks on toodud eelnõu menetluse kiireloomulisus.

EPKK juhib tähelepanu, et *HÕNTE* § 1 lõike 2 punkt 5 kohaselt ei ole *VTK* nõutav, kui seaduseelnõu seadusena rakendamise eeskirja muudatust või muud olulist mõju. Leiame, et antud eelnõu rakendamise eeskirja muudatust kaasneb oluline mõju nii ettevõtetele kui ka tarbijale, mistõttu ***VTK* tegemata jätmise ei ole põhjendatud.**

Lisaks on seletuskirjas toodud, et eelnõu aluseks on Vabariigi Valitsuse 21.04.2021 otsus riigi eelarvestrateegia 2022-2025 tulumeetmega tagada Keskkonnaministeeriumi valitsemisala ladestus- ja põletustasu tõusu kaudu iga-aastane 3 miljoni euro suurune positiivne mõju riigieelarvele alates 2023. aastast. **Seega jäi eelnõu kooskõlastusringile saatmise (03.11.2021) ja Vabariigi Valitsuse otsuse (21.04.2021) vahele üle poole aasta, mis jätab piisava aja VTK koostamiseks.** Samuti ka piisava aja huvigruppide kaasamiseks eelnõu ettevalmistamisel, mida paraku ei ole tehtud.

VTK tegemata jätmisega puudub ka mõjuhindang, mistõttu puudub teadmine, milline saab olema planeeritud plastijäätmete saastetasu mõju toidu, tarbekaupade ja tootmissisendite hindadele. Ebaselge on, milliseid alternatiivseid meetmeid kaaluti ning kas valitud meetmed on kõige tõhusamad (sh kulutõhusamad) ja üldse võimaldavad soovitud eesmärke saavutada. Selgust ei too ka eelnõu seletuskiri ja seal esitatud mõjuanalüüs, mis on puudulik. Analüüsis ei ole hinnatud pakendiettevõttele kaasnevaid kulusid ning sotsiaalmajanduslikke aspekte (sh hinnatõusu mõju tarbijale).

Lisaks pole arvestatud planeeritava plastijäätmete saastetasu laiaulatusliku mõjuga. Näiteks rakenduks saastetasu ka põllumajandustootmises väetiste ja taimekaitsevahendite pakenditele, mis kajastuks sisendite hinnas. See on murettekitav, kuna tänavu on põllumajanduslike sisendite hinnad märgatavalt tõusnud, näiteks võrreldes kevadega on väetiste hinnad kasvanud ligi 3 korda. Kui juurde lisada ka eelnõukohane plastijäätmete saastetasu tõttu täiendav hinnatõus ning et kulud väetistele moodustavad juba täna sisenditest ligi 20%, siis seab see ohtu sektori majandusliku jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime. Selliseid kaudseid mõjusid ei ole eelnõus aga üldse analüüsitud.

EPKK on seisukohal, et eelnõu tuleb põhjaliku mõjuhindangu puudumise ning koalitsioonilepingus kokkulepitud maksurahu rikkumise tõttu menetlusest välja jätta. Seletuskirjas esitatud mõjude analüüs on pinnapealne ja puudulik, ei ole selge, milline saab olema plastijäätmete saastetasu laiaulatuslikum mõju ning kas eelnõuga pakutud meetmed on kõige efektiivsemad ja kulutõhusamad meetmed, et edendada jäätmehierarhia põhise jäätmemajanduse teket ning suurendada plastijäätmete ringlussevõttu. Pole hinnatud selle mõju ettevõtete konkurentsivõimele ega majanduslikule jätkusuutlikkusele.

- **Eelnõu ei ole kooskõlas kehtivate laiendatud tootjavastutuse ülesannete ja eesmärkidega.**

Eelnõukohaselt seatakse pakendiettevõtjatele eesmärk tagada plastpakendijäätmete 100%-line ringlussevõtt. See tähendab oluliselt jäätmeseaduse ja pakendiseadusega (sh jäätmete raamdirektiivis ning pakendi ja pakendijäätmete direktiivis) sätestatud laiendatud tootjavastutuse ülesannete ja eesmärkide laiendamist. Lisaks ei tulene selline nõue ühestki ELi õigusaktist. **EPKK hinnangul ei ole 100%-lise eesmärgi seadmine põhjendatud kuni puuduvad tehnilised võimalused selle teostamiseks.** Lähtuvalt plastpakendi kasutusala ja vajalikust funktsionaalsusest võib leida väga palju erineva koostisega plastpakendeid. Sellised

materjale nagu PET, HDPE, LDPE, PP on pigem kerge ringlusse võtta, kuid teiste puhul tehnoloogilised võimalused täna veel puuduvad.

Hetkel Eestis sätestatud plastpakendijäätmete ringlussevõtu sihtarv on 45%, mis on riikliku pakendiregistri (edaspidi *PAKIS*) andmetel 2019. aastal saavutatud ja ka ületatud. *PAKIS* andmetel oli 2019. aastal plastjäätmete ringlussevõtu määr 66%, kuid Eesti ebaselge päritoluga Euroopa Komisjonile raporteeritud andmete kohaselt oli see 41%. Seejuures oli Eurostati andmete alusel ELi keskmine plastpakendijäätmete ringlussevõtt 2019. aastal 41%. Ehk ka Komisjonile raporteeritud andmete kohaselt **ei ole kohane luua Eesti pakendiettevõtjate ja taaskasutusorganisatsioonide (edaspidi *TKO*) kohta negatiivset kuvandit**, et justkui ettevõtted ei ole valmis ringlussevõtu eesmäärke täitma. Tunnustada tuleb seni saavutatud tulemusi, kus tootjavastutuse eesmärgid ja ringlussevõtu sihtarvud on Eestis täidetud ja ületatud. Seejuures tuleb arvestada, et Eestis on niigi *TKO*-de teenustasud regiooni ühed kõrgemad – ettevõtted maksavad *TKO*-dele aastas enam kui 13 miljonit teenustasusid.

- **PAKIS ja Euroopa Komisjonile raporteeritud plastpakendijäätmete ringlussevõtu suur erinevus.**

Eelnõu seletuskirjas on tunnustatud, et *PAKIS* ja Komisjonile esitatud plastpakendijäätmete turule laskmise andmete vahelist suurt erinevust. *PAKIS* andmed kujunevad pakendiettevõtete ja *TKO*-de poolt esitatud sisendil. *PAKIS* kohaselt tekkis 2019. aastal 35,2 tuhat tonni plastpakendijäätmeid, Keskkonnaministeeriumi poolt Komisjonile raporteeritud andmete kohaselt aga 57,5 tuhat tonni. Selline 39%-line vahe (ehk 22,3 tuhat tonni) seab küsitavuse alla Komisjonile esitatud andmete usaldusväärsuse või siis esineb Eestis väga suur pakendite salaturg. Viimane variant on ilmselt vähetõenäoline, kuna pakendiaktsiisi seaduse lävendi alla jäävate väikeettevõtete poolt turule viidav pakendi kogus on väike. Arvestades, et kehtiv pakendiaktsiisi lävend on 100 kg plasti aastas, siis peaks selliseid ettevõtteid olema vähemalt 220 tuhat. Kui see on nii, siis on riigipoolne järelevalve olnud ebatõhus ning see vajab kiiret adresseerimist. Kuna selline olukord annab sellistele ettevõtetele ausate ettevõtete ees konkurentsieelise ning see ei ole vastuvõetav. **EPKK leiab, et enne igasuguse maksu/saastetasu kehtestamist peab olema selge ülevaade maksubaasist ning tagatud usaldusväärsete lähteandmete olemasolu.**

- **Pakendiettevõtted ei saa võtta endale vastutust kodumajapidamiste jäätmete liigiti kogumise korraldamise ja plastpakendijäätmete käitlemise eest.**

Olemjäätmete liigiti kogumise korraldamise eest vastutavad kohalikud omavalitsused, jäätmetekitajad, riik ja jäätmekäitlusettevõtted. Eelnõuga üritatakse seda vastust suunata ka pakendiettevõtetele, mis ei ole aktsepteeritav. Teadaolevalt on täna kodumajapidamistest pärinevate olmejäätmete ringlusse võtmisel suurimaks probleemiks jäätmete sortimise, korduskasutuse ja ringlussevõtu töötusliku võimekuse puudumine. Eestis on ainult üks olmejäätmete sortimise ning *MTB* tehas Paikre Prügilas, mille tootlikkusest jääb kogu Eesti vajaduse katmiseks ilmselgelt väheks.

Eesti plastitehaste ringlussevõtu käitlusvõimsus on ligi 15,5 tuhat tonni, mis on oluliselt väiksem kui Eestis tekkiv pakendijäätmete kogus (PAKIS andmetel 35,2 tuhat tonni ja Keskkonnaministeeriumi andmetel 57,5 tuhat tonni). Seejuures on ümbertöötlemise võimalused olemas ainult mõne kergemini töödeldavate plasti liikide jaoks. Sarnane on olukord terves Euroopas – valdava osa plastpakendijäätmete ringlussevõtuks puudub nii võimekus kui nõudlus. **EPKK on seisukohal, et jäätmekäitluse ahelat tuleb käsitleda terviklikult – plastijäätmete suurem kohtkogumine tagamata jäätmete ringlussevõtu võimekust ei lahenda probleemi ja aita edendada keskkonnahoidu.** Olukorras, kus puudub tehniline võimekus jäätmete käitlemiseks, toob eelnõu rakendamine kaasa ettevõtetele ainult lisamaksu ning seab küsimuse alla ettevõtete konkurentsivõime, kuid seatud eesmärgid jäävad täitmata.

- **Ebaselge lähenemine plastpakendijäätmete saastetasust vabanemiseks.**

Eelnõu pakub 370 €/t suurusest plastpakendijäätmete saastetasust vabanemiseks kaks võimalust: 1) rahastada jäätmekäitlusettevõtetele senisest kõrgemaid jäätmete liigiti kogumise kulusid; 2) osta jäätmekäitlusettevõtelt senisest rohkem plasti ringlussevõtu tõendeid. Samas puuduvad võimaluste sisustamiseks ja kontrollimiseks selged kriteeriumid ning meetodika tulemuslikkuse ja efektiivsuse mõõtmiseks. Näiteks jäätmete liigiti korraldamise kohta ei ole täna standardeid ning küsitav on Eesti järelevalve võimekus kontrollida välismaiste jäätmekäitlejate esitatavaid tõendeid. Samuti rõhutame juba eelnevalt välja toodut, et liigiti **EPKK leiab, et sellised ebaselged lahendused ja puudulikud kontrollivõimalused loovad pigem eeldused petuskeemide loomiseks.**

- **ELi omavahendi osamakse seos ringlusse võtmata plastpakendijäätmete kogusega on tinglik.**

ELi plastimaksu omavahendi puhul on tegemist fisikaalmeetmega, et kompenseerida Brexiti järgset ELi liikmesriikide sissemaksete vähendamist. Seega tuleb ELi liikmesriikidel omavahendi osamakse tasuda ka sõltumata tegelikust plastipakendijäätmete ringlussevõtu tulemusest. Seetõttu ei mõjuta plastijäätmete ringlussevõtu tulemuslikkus oluliselt liikmesriigi omavahendi makse suurust.

- **Olmejäätmete ladestustasu tõstmine.**

Eelnõuga soovitakse tavajäätmete hulgast eristada olmejäätmed ning tõsta nende kõrvaldamise saastetasu seniselt 29,84 eur/t tasemele 90 eur/t. Selle tulemusena kujunevad värvahinnad vahemikku 130-150 eur/t. Seletuskirjas on võrdluseks toodud prügilate värvahinnad Soomes, Helsingis, mis jäävad vahemikku 135-200 (+KM) eur/t. Sellise hüppelise saastetasu tõusuga kuuluksid Eesti prügilala ladestustasud Euroopa kallimate hulka. Ehk värvatasud oleksid Soomega samal tasemel, mis arvestades riikide elatustaset ja ostujõudu tähendaks Eesti elanikele ja ettevõtetele kahekordselt kallimat teenust. **EPKK on seisukohal, et saastetasu tõstmine omamata toimivat ringlussevõtu taristut, millel oleks võimekus Eestis tekkivaid**

*Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Pärnu mnt 141, 11314 Tallinn, tel 600 9349, info@epkk.ee*

jäätmeid ümber töödelda ei aita täita seatud eesmäärke, vaid nõrgestab Eesti elanike heaolu ja ettevõtete konkurentsivõimet.

Kokkuvõtvalt esitame EPKK seisukoha - tulenevalt põhjaliku mõjuhindangu puudumisest ning VV koalitsioonilepingus kokkulepitud maksurahu rikkumise eiramisest, tuleb eelnõu menetlusest välja jätta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Meeli Lindsaar

Juhatuse liige

Teadmiseks: Maaeluministerium; Justiitsministerium

Riina Maruštšak / riina@epkk.ee

+372 600 9349